

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

26E JAARGANG

WOENSDAG 3 SEPTEMBER 1941

No. 1337

WAARNEMEND HOOFDREDACTEUR:

J. H. M. Meijerink (Schiebroek).

Redactie en Administratie: Pieter de Hoöchweg 122, R'dam-W

Aangeteekende stukken: Bijkantoor Ruigeplaatweg.

Telefoon Nr. 35000. Postrekening 8408 (ten name van
„Economisch-Statistische Berichten”).

Abonnementsprijs voor het weekblad, waarin tijdelijk is opgenomen het Economisch-Statistisch Maandbericht, franco p. p. in Nederland f 21*.— per jaar. Buitenland en koloniën f 23.— per jaar. Abonnementen kunnen met elk nummer ingaan en slechts worden beëindigd per ultimo van elk kalenderjaar. Losse nummers 50 cent. Donateurs en leden van het Nederlandsch Economisch Instituut ontvangen het weekblad gratis en genieten een reductie op de verdere publicaties. Adreswijzigingen op te geven aan de Administratie.

Advertenties voorpagina f 0.50 per regel. Andere pagina's f 0.40 per regel. Plaatsing bij abonnement volgens tarief.

INHOUD.

Blz.

Het huidige tekort aan beleggingsmogelijkheden door Dr. L. J. Zimmerman	514
Staatsleening en geblokkeerde markenbelasting door W. T. F. Slee	516
Rondom de verlenging van de tinrestrictie door J. Willems	518
Aanteekeningen: De economische beteekenis van Iran	521
Maandcijfers: Emissies in Augustus 1941	523
Indexcijfers van Nederlandsche aandelen	523
Statistieken: Geld- en Wisselkoersen — Bankstaten	524

GELD- EN KAPITAALMARKT.

De situatie op de *geldmarkt* is nu al eenige tijd van dien aard, dat per saldo het aanbod minder toeneemt dan de vraag, hetgeen de schatkist noodzaakt om in stijgende mate een beroep te doen op de financiering door de centrale bank. Nadat sedert April eenige maanden lang de omvang van het direct bij de Bank ondergebrachte schatkistpapier ononderbroken was gedaald, is nu al sinds eenige weken de tendens weer omgekeerd geweest. Had men eind Juli verwacht, dat de schatkist binnen zeer afzienbaren tijd geheel vrij zou zijn van de centrale bank, de geschetste tendens heeft sindsdien deze verwachting gelogenstraft. Een vrij krachtige stijging van den biljettenomloop was daarvan eensdeels de oorzaak; anderdeels moet de reden gezocht worden in een geringere stijging dan voorheen van de buitenlandsche wisselportefeuille, bovendien gepaard gaande met een soms krachtige daling van de „diverse rekeningen”. In de voorafgaande week tenslotte werkte ook de stijging van de „saldi van anderen” nog in deze richting, zoodat toen de omvang van het direct bij de Bank ondergebrachte schatkistpapier alweer tegen de 100 miljoen liep.

Terwijl men verwacht had, dat de Verordening inzake de behandeling van Joodsch geldelijk vermogen wellicht den biljettenomloop zou doen dalen, was dat tot nu toe nog niet het geval. Thans kan men met belangstelling het verloop van de portefeuille buitenlandsche wissels in de naaste toekomst tegemoet zien. De opheffing der geblokkeerde markenbelasting zou wellicht kunnen leiden tot repatriëring van beleggingen in Duitschland, die de bezitters tot nu toe hadden aangehouden om de belasting te ontgaan. Vooral in verband met de opmerkingen, die de president van De Nederlandsche Bank kortelings terzake heeft gemaakt, is dit een punt, dat de aandacht vraagt.

De mutaties op den jongsten weekstaat zijn: stijging van de posten schatkistpapier rechtstreeks bij de Bank ondergebracht met f 18 miljoen, papier op het buitenland met f 23 miljoen, diverse rekeningen met f 5 miljoen en biljettencirculatie met f 48 miljoen.

De *obligatiemarkt* heeft na de mededeelingen inzake de opheffing der geblokkeerde markenbelasting een zeer gunstige stemming gedemonstreerd. Ook de aankondiging van de komende — intusschen bekendgemaakte — verordening op de superdividendbelasting zal vermoedelijk in die richting hebben gewerkt. Behalve deze beide concrete factoren, was er tenslotte nog het psychologische effect van de herhaalde stelling van den president van De Nederlandsche Bank, dat een rente van 3½ pCt. voor prima obligatiën als een redelijke rente is te beschouwen, waarnaar gestreefd moet worden. Behalve de 2½ pCt. N.W.S., die altijd een uitzonderlijk laag rendement had, staat geen enkele obligatie nog op een koerspeil, dat met deze rendementsbasis overeenstemt.

De *aandeelenmarkt* was verdeeld, hoewel, over het geheel genomen, de meeste fondsen de week nog wel sloten op een niveau, dat iets hooger of minstens gelijk was aan dat in het begin van de week. Zeer vast gestemd waren aandelen Unilever, die ook de vorige week reeds een uitzonderlijk avans vertoonden. De omvangrijke activa van het concern in Duitschland kunnen daarbij zeker een rol hebben gespeeld. Een krachtige stijging vertoonden eveneens aandelen Calvé en van Berkel.

HET HUIDIGE TEKORT AAN BELEGGINGS-MOGELIJKHEDEN.

Het is algemeen bekend, dat sedert het uitbreken van de oorlog de beleggingsmogelijkheden ten zeerste zijn beperkt. Dit openbaart zich onder meer in de steeds toenemende liquiditeit van financieringsinstellingen en van andere ondernemingen.

Daar dit tekort een onmiddellijk gevolg is van de oorlogstoestand, wordt soms over het hoofd gezien, dat, hoewel de vorm, waarin het tekort aan beleggingsmateriaal zich voordoet, nieuw is, het verschijnsel zelf reeds eerder is opgetreden.

Bij het beschouwen van economische problemen dient men echter de — vaak toevallige — verschijningsvormen te scheiden van de onderliggende — algemeen werkende — krachten. Dan blijkt, dat zelfs in tijden van oorlog, wanneer op het eerste gezicht alle continuïteit in het economisch leven verbroken schijnt, vaak dezelfde krachten werken als voorheen. Daar dit, ook bij de beschouwing van het onderhavige probleem, dikwijls uit het oog is verloren, is het wenselijk hierop bij voorbaat de nadruk te vestigen.

Sparen, beleggen en investeren.

Indien men het vraagstuk der beleggingsmogelijkheden wil bestuderen, dient een onderscheid gemaakt te worden tussen sparen, beleggen en investeren. Van sparen is sprake, indien het economisch subject niet het gehele beschikbare inkomen voor consumptieve doeleinden aanwendt¹⁾; beleggen is het verwerven van rentetitels, en onder investeren verstaat men het verwerven van kapitaalgoederen.

Vroeger werd algemeen aangenomen, dat ieder bespaard bedrag automatisch in de productie werd geabsorbeerd. Voor de periode vóór 1914 is deze uitspraak — in het algemeen — zeker houdbaar. Destijds kon het productie-apparaat betrekkelijk ongelimiteerd worden uitgebreid, wat veroorzaakt werd door de ontsluiting van steeds nieuwe gebieden in het zgn. imperialistisch tijdvak. Na 1920 veranderde deze situatie principieel. Door belemmerende maatregelen werd de kans om in nieuwe gebieden te investeren, en ook de mogelijkheid om daar een afzetmarkt te vinden, steeds geringer.

Schematisch zouden deze twee perioden aldus kunnen worden gekarakteriseerd: vóór 1914 werd de omvang van de productie in hoofdzaak bepaald door het aanbod van productiefactoren, door het aanbod van arbeid en kapitaal, terwijl na 1920 de vraag naar eindproducten de beslissende factor vormt. Deze uitspraak zou aanleiding kunnen geven tot misverstand; natuurlijk was ook vóór 1914 een koopkrachtige vraag naar eindproducten voorwaarde om met winst te produceren. Het verschil tussen de twee perioden is echter, dat, terwijl men er in de imperialistische periode in het algemeen vrij zeker van kon zijn, dat, indien men eenmaal de beschikking had verworven over een zekere hoeveelheid arbeid en kapitaal, de te vervaardigen eindproducten met winst konden worden afgezet, men na 1920 voor de verwerving der kapitaalgoederen met minder, voor de afzet der eindproducten met meer moeilijkheden te kampen kreeg²⁾.

Te anderzamer plaatse heb ik uiteengezet, dat deze wijziging

¹⁾ Kenners der economische literatuur, die tegen deze definitie — van D. H. Robertson — bezwaren koesteren, zij er op gewezen, dat bij het onderhavige probleem voor „beschikbaar inkomen” zonder bezwaar „inkomen” zonder meer kan worden gelezen.

²⁾ Deze opvatting sluit aan bij die, welke het imperialistisch streven verklaart uit de mogelijkheid om in minder ontwikkelde landen grotere winsten te maken dan in landen, waarin de industrie reeds een zekere graad van ontwikkeling heeft bereikt.

in de economische structuur van onze maatschappij het conjunctuurverloop beslissend heeft beïnvloed³⁾.

Konden in de vorige eeuw de besparingen van tijd tot tijd geen gelijke tred houden met de investeringen, na 1920 merkt men — speciaal in Amerika — het tegendeel op. Dan dreigt een overvloed van spaargelden, en het is deze overvloed, die ook nu weer, zij het in andere vorm, tal van problemen met zich brengt.

Hoe manifesteert zich een overvloed van spaargelden?

Een overvloed van spaargelden zal zich, zolang de overheid niet ingrijpt, op de volgende wijzen manifesteren.

Bij een opgaande conjunctuur neemt de investeringsactiviteit toe; de ondernemers expanderen hun bedrijven, nieuwe emissies komen aan de markt, en spaargelden worden door de industrie opgenomen. Ten dele wordt de expansie gefinancierd uit besparingen, door de bedrijven zelf gedaan; dan zijn de spaar-, de beleggings- en de investeringsactiviteit in hetzelfde economisch subject verenigd. Anders is het, indien een emissie wordt uitgeschreven; ook dan wordt door het bedrijf geïnvesteerd; gespaard en belegd wordt nu door degenen, die de daarvoor benodigde gelden ter beschikking stellen. Zolang de ondernemers evenveel gelden vragen als spaargelden worden aangeboden, schuilt in deze splitsing van de beleggings- en de investeringsfunctie geen bezwaar. Zoals H. G. Moulton in zijn „Formation of Capital” aantoonde, wordt de toestand echter anders, indien de spaarders meer gelden aanbieden, dan door de ondernemers productief kunnen worden aangewend. Dan gaan de spaarders — er is hier nog steeds sprake van een opgaande conjunctuur — er toe over, om, in plaats van mede te werken aan de expansie van het productie-apparaat, reeds eerder uitgegeven effecten te kopen, wat koersstijging van en speculatie in aandelen tot gevolg heeft. Deze spaargelden worden wel belegd, echter niet geïnvesteerd⁴⁾. Het is waarschijnlijk, dat hierin een van de belangrijkste factoren voor de verklaring van de Amerikaanse crisis van 1929 gezocht moet worden.

In tijden van neergaande conjunctuur neemt de investeringsactiviteit snel af, de netto-investeringen lopen nagenoeg tot nul terug. Daar onder de invloed van het dalende koerspeil de vrees om verliezen te lijden op de hoofdsom de lust tot beleggen ten zeerste doet verflauwen, stapelen zich nu van jaar tot jaar de spaargelden in liquide vorm op. Dit heeft tot gevolg, dat, hoewel het bedrag, dat jaarlijks gespaard wordt, in tijden van depressie vermindert, het absolute bedrag der aanwezige spaargelden bij het voortschrijden der depressie steeds toeneemt.

Vorming van een „conjunctuurfonds” door de overheid.

Wil men van overheidswege hiertegen regelend optreden, dan moet men er zorg voor dragen, dat in de eerste plaats de toeneming der spaargelden in de hausse zoveel mogelijk wordt geremd en anderzijds bevorderen, dat de liquide middelen in de baisse weer in circulatie komen. De veelvuldig gevolgde politiek van versnelde aflossing der staatsleningen in de hausse is dus verwerpelijk, daar hierdoor enerzijds beleggingsgelden vrijkomen en anderzijds het beleggingsmateriaal vermindert. Gedurende deze periode zal men veeleer moeten trachten de hoeveelheid geld in circulatie te verminderen door gelden in een „conjunctuurfonds” op te potten.

³⁾ L. J. Zimmerman, Sparen, beleggen en investeren in de economische literatuur.

⁴⁾ Men zou kunnen menen, dat door dit kopen van reeds eerder uitgegeven aandelen slechts „plaatsvervanging” in de zin van Prof. Polak (Enige grondslagen voor de financiering der onderneming, blz. 24) optreedt; het is echter duidelijk, dat dit alleen dan het geval zal zijn, indien de vroegere eigenaar het effect zonder winst verkoopt.

In de depressie zal men — en hierover bestaat tegenwoordig vermoedelijk nauwelijks meer verschil van mening — door het aangaan van leningen (voor openbare werken) moeten trachten de bevroren spaargelden weer in de circulatie te brengen.

De toestand, die men heden ten dage waarneemt, bevat elementen der beide hierboven beschreven conjunctuurfasen. Enerzijds overeenkomst met de baisse: geringe vraag naar vermogen van de zijde der ondernemers en grote hoeveelheden liquide middelen, en anderzijds overeenkomst met de hausse: belangrijke stijging der aandelenkoersen.

1. *Overeenkomst met de baisse.* De netto-investeringen der ondernemers zijn tot een minimum beperkt; bedroegen de particuliere emissies in Nederland in de depressieperiode van 1931 tot 1936 gemiddeld 20 miljoen gulden per jaar, 1940 bracht met 2 miljoen gulden een absoluut laagte-record. In 1941 volgde een kleine opleving (tot 1 Augustus van dit jaar bedroegen de particuliere emissies ongeveer 10 miljoen gulden), doch hierbij dient men in het oog te houden, dat het bedrag der emissies gedurende een bepaalde periode niet aangeeft, in ieder geval niet behoort aan te geven, welk bedrag in die periode is geïnvesteerd, met andere woorden niet behoort overeen te stemmen met het bedrag, dat in die periode is besteed voor de expansie van het productie-apparaat. Normaliter dient een emissie om het bankcrediet, dat voor de financiering van een uitbreiding is aangetrokken, af te lossen, wat dus inhoudt, dat gewoonlijk de expansie reeds is geschied, wanneer de emissie plaats vindt.

Nadere beschouwing van de emitterende bedrijven uit de laatste tijd⁵⁾ doet uitkomen, dat deze inderdaad in het merendeel der gevallen de gelden voor consolidatiedoel-einden aantrokken. Het is wenselijk dit aan te stippen, daar hieruit volgt, dat de lichte opleving, die men in de laatste tijd op de emissiemarkt kon waarnemen, waarschijnlijk slechts van voorbijgaande aard zal zijn.

In een tijd, waarin het merendeel der bedrijven niet in de gelegenheid is de allernoodzakelijkste vervangingen, hetzij van grondstoffen, hetzij van productiemiddelen, te verrichten, is voor het gros der bedrijven — een deel van de metaalnijverheid maakt hierop een uitzondering — de mogelijkheid van expansie reeds om technische redenen uitgesloten.

Het ontbreken van vervangingsmogelijkheden doet zelfs de bruto-investeringen aanzienlijk dalen, en heeft tot gevolg, dat ook een belangrijk deel van de vrijgekomen afschrijvingsgelden niet opnieuw in de productie kan worden aangewend, wat bij deze bedrijven, evenals dit in een depressie het geval is, een extra grote liquiditeit tot gevolg heeft.

Ook de particuliere spaarders hebben met soortgelijke moeilijkheden te kampen. Of en in hoeverre in de achter ons liggende periode het totale bedrag der particuliere spaargelden is toegenomen, valt niet met zekerheid te zeggen, daar gegevens betreffende de grootte van het nationale inkomen en de omvang der uitgaven voor consumptieve doeleinden sedert 1940 niet meer zijn gepubliceerd. Speculaties over de vraag, of de spaargelden al dan niet zijn toegenomen, kunnen hier dan ook achterwege blijven, temeer daar in ieder geval vaststaat, dat ook deze spaarders, temeer een nijpend gebrek aan beleggingsmateriaal te kampen hebben.

2. *Overeenkomst met de hausse.* Naast deze verschijnselen, die grote overeenkomst met de depressieperiode vertonen, is er ook een punt van overeenkomst met de hausse: de stijging der aandelenkoersen.

Het algemeen indexcijfer van de koersen van aan-

⁵⁾ Zie hiervoor het Kwartaaloverzicht van de Amsterdamsche Bank, Juli 1941, blz. 32.

delen bedroeg, volgens het C.B.S., (1930 = 100) in:			
Sept. 1940	94.3	Maart 1941	115.1
Oct.	104.1	April	126.5
Nov.	112.7	Mei	121.6
Dec.	116.1	Juni	117.1
Jan. 1941	120.0	Juli	124.6
Febr.	113.4	Aug.	132.7

Het invoeren van de speculatiebelasting in Mei 1941 heeft deze opgaande beweging tijdelijk geremd, doch vooral in de laatste weken zijn de aandelenkoersen weer aanzienlijk opgelopen.

Hoewel de stijging quantitatief geringer is dan die, welke in Amerika in de jaren 1927 tot 1929 optrad, is de oorzaak dezelfde. Evenals destijds zoekt ook nu weer een overvloed van spaargelden naar beleggingsmateriaal, wat — in de terminologie van Moulton — tot een „aandeleninflatie” leidt⁶⁾.

Het is ten eerste te hopen, dat een verdere stijging van het koerspeil zoveel mogelijk tot staan zal worden gebracht. Men dient hierbij voor ogen te houden, dat thans door tal van beleggers aandelen worden gekocht, welke betaald worden met middelen, die hiervoor van huis uit niet bestemd zijn. Zeer terecht werd er onlangs in het „Amsterdamsch Effectenblad”⁷⁾ op gewezen, dat bedrijven een uiterst gevaarlijk spel spelen, indien zij de door de oorlogsomstandigheden vrijgekomen middelen in aandelen beleggen. Deze middelen dienen immers bij de eerste de beste gelegenheid weer in het eigen bedrijf te worden aangewend. Daar dan vermoedelijk deze gelegenheid gelijktijdig voor tal van bedrijven weer zal openstaan, heeft men door deze politiek min of meer automatisch de voorwaarde voor een koersdaling na het beëindigen van deze oorlog geschapen. Vandaar dan ook, dat door bovengenoemd blad het kopen van aandelen door ondernemingen ten sterkste wordt afgeraden, en een pleidooi voor het beleggen in schatkistpapier, al dan niet door tussenkomst van een bankier, wordt gehouden.

De vraag kan echter rijzen, of het aanbod van schatkistpapier voldoende zal zijn om de totale beleggingsvraag te bevredigen. Onlangs werd er in dit blad op gewezen⁸⁾, dat, door het wegvallen van de belemmeringen in het betalingsverkeer tussen Nederland en Duitsland, de banken op den duur hetzij markensaldi, hetzij vorderingen op de centrale bank zullen dienen aan te houden. Indien inderdaad de vorderingen op Duitsland, voor een deel, de plaats van het schatkistpapier gaan innemen, zal ook deze beleggingsmogelijkheid verminderen.

Vorming van een „vernieuwingsfonds” door de ondernemingen.

Indien nu enerzijds vaststaat, dat beleggen in aandelen tot ongewenste koersstijging leidt, en men anderzijds rekening dient te houden met de mogelijkheid, dat het aanbod van schatkistpapier in de toekomst in aanzienlijke mate zal afnemen, dient de vraag gesteld te worden, op welke wijze vrijgekomen gelden uit het bedrijfsleven en spaargelden van particulieren dan wel dienen te worden aangewend. In het kader van de hierboven beschreven conjunctuurpolitiek wordt dit duidelijk. Ware sprake van een depressietoestand, dan kon de overheid de over-tollige gelden, via een politiek van openbare werken, weer in circulatie brengen. Dit is echter in de eerste plaats, door gebrek aan de voor deze werken benodigde grond-

⁶⁾ Zie L. J. Zimmerman, op. cit., blz. 53 e.v. Voor een deel wordt de stijging hier te lande ook veroorzaakt door aankopen van Duitse zijde. Dit pleit echter niet tegen de hier ontwikkelde opvatting; in Duitsland is immers het tekort aan beleggingsmateriaal minstens even groot als in ons land.

⁷⁾ Amsterdamsch Effectenblad, 6 en 8 Augustus 1941.

⁸⁾ H. W. J. A. Vredegoor, De invloed van de opheffing van de Nederlandsch-Duitse clearing op de geldmarkt, Economisch-Statistische Berichten, 30 Juli 1941.

stoffen, onmogelijk, en in de tweede plaats in strijd met de gehele overheidspolitiek in tijden van oorlog, wanneer er juist naar gestreefd moet worden, de vraag naar consumptiegoederen zoveel mogelijk in te parkeren. Ware er sprake van een zovesel, dan zou men de verhouding dienen aan te raden de belastingen niet te verlagen en geen versnelde aflossingspolitiek te volgen, doch het batig saldo van de begroting in een „conjunctuurfonds” te storten, waarin deze gelden voor de verdere duur van de hausse dienden te worden opgepot. Waarom iets dergelijks nu niet in aanmerking komt, behoeft, meen ik, niet te worden uiteengezet.

Doch wat de overheid onder de huidige omstandigheden niet kan doen, blijft voor de bedrijven en de particulieren wél als mogelijkheid open. Zij kunnen zonder enig bezwaar, ieder voor zich, hun overtollige middelen in een fonds, bijvoorbeeld in een „vernieuwingsfonds” storten. Weliswaar derft men dan gedurende het verdere verloop van de oorlog de rente van deze gelden, doch dit weegt ruimschoots op tegen de voordelen, die het later vrijelijk over deze gelden kunnen beschikken met zich brengt.

Indien het huidige tekort aan beleggingen de spaarders er toe verleidt fondsen te kopen, die ze onder andere omstandigheden niet zouden hebben gekocht, kan dat voor de Nederlandse economie na de oorlog grote moeilijkheden met zich brengen. Het is voor de ondernemers veel veiliger deze gelden tijdelijk te laten braak liggen, dan om, door een opwaartse druk uit te oefenen op de beleggingsmarkt, aandelenkoersen naar boven te drijven, waarop, bij noodzakelijke liquidatie van deze effectenportefeuilles na het beëindigen van de oorlog, koersdaling en verliezen op de hoofdsom zullen volgen.

L. J. ZIMMERMAN.

STAATSLEENING EN GEBLOKKEERDE MARKENBELASTING.

De geruchten omtrent de uitgifte van een nieuwe staatsleening, bedoeld als consolidatie der vlottende schuld, hebben in den laatsten tijd vasteren vorm aangenomen. Algemeen circuleeren thans geruchten, dat de nieuwe leening f 1 miljard groot zal zijn, een rente van $3\frac{1}{2}$ pCt. zal dragen en een looptijd van 25 jaar zal hebben, terwijl de koers van uitgifte iets onder pari zal zijn. Op het oogblik is nog niets bekend omtrent eventuele bepalingen met het karakter van een „stok achter de deur”, noch over de vraag, of de vennootschappen gedwongen zullen worden voor een bepaald percentage van haar reserves of b.v. van haar winst over het afgelopen jaar in te schrijven, of dat men zal volstaan met minder verstrekkende gedwongen inschrijvingsvoorwaarden.

Nu mag zonder twijfel een bedrag van f 1 miljard een formidabele som genoemd worden, zoodat men op het eerste gezicht het mede-optreden van de vennootschappen met haar groote liquiditeit zou toejuichen. Uiteraard is dit het geval in de kringen van particuliere beleggers. Werpt men een blik op de maandstaten der groote banken, dan zou men daarin steun voor een dergelijke meening kunnen vinden.

Nochtans komt het ons gewenscht voor, dat men het bedrijfsleven, uitsluitend op grond van zijn momenteel middelenovervloed, niet in het geding betreft. Reeds eerder wezen wij in 'dit blad op het feit, dat de liquiditeit van het bedrijfsleven een noodzakelijk kwaad is.¹⁾ Het zou allerminst gewenscht zijn om deze middelen te gebruiken voor de financiering van bedrijfsvoorraden. Immers de tijd zal aanbreken, dat voorraden moeten worden aangevuld, uitgestelde vernieuwing van het productie-apparaat moet

¹⁾ De ontwikkeling van het Nederlandsche bedrijfsleven in het licht der bankbalansen. E.-S.B. van 23 Juli 1941.

plaats hebben en eventueel uitbreiding moet worden gegeven aan de bedrijfsinstallatie, indien Nederlands taak in de wereld van morgen daartoe aanleiding geeft. Zou men desondanks het bedrijfsleven groote posten obligaties opdragen, dan kan men zich indenken, dat dit vroeg of laat tot verkoop daarvan zou overgaan. Door dit „uitslijten” zou de markt voor staatsfondsen dan geruimen tijd onder druk komen te staan.

In het kader van deze redeneering zou het dus gewenscht zijn, dat de geheele leening voor rekening van particulieren zou komen, zoodat waarschijnlijk wel gebruik zou moeten worden gemaakt van een „stok achter de deur”. Hoewel het Nederlandsche volksvermogen zeker niet gering behoeft te worden geacht, is de grootte van de leening toch wel van dien aard, dat men zich afvraagt, of hier niet al te groote spanningen worden veroorzaakt, temeer daar, met een consolidatie van f 1 miljard, de vlottende schuld nog lang niet geliquideerd is en de mogelijkheid van verdere leeningen blijft bestaan.

Het verloop van den handel in Deutsche fondsen sinds den oorlog.

Nu bevond zich een deel van het Nederlandsche effectenvermogen, tot vóór de verklaringen van den heer mr. M. M. Rost van Tonningen op 27 Augustus jl., in een zeer ongewenschten toestand. Wij bedoelen hier de Nederlandsche beleggingen in Duitsland. Nadat de handel in Deutsche fondsen in 1940 gedurende korten tijd floereerde en bezitters voor hun stukken ongehoorde koersen konden maken, kwam hieraan een spoedig einde. Op 1 November 1940 werd namelijk bij besluit van den secretaris-generaal van het Departement van Financiën bepaald, dat, indien opbrengsten uit de verzilvering van Deutsche waarden uit het Deutsche Rijk naar het bezette Nederlandsche gebied uiterlijk 31 December 1944 worden overgemaakt, de volgende belastingen zouden worden geheven:

in 1941	70 pCt.
in 1942	60 „
in 1943	40 „
in 1944	20 „; der waarde.

Uitzonderingen zouden worden gemaakt, indien de houder kon aantoonen, dat hij meer voor het fonds had betaald, dan voor hem bij verkoop na aftrek van de belasting zou overblijven.

De bedoeling van deze voorschriften was duidelijk: de belegger, die reeds jaren geleden tegen hooge koersen een belang had genomen bij Deutsche beleggingen, kon eventueel zijn geld overgemaakt krijgen. Zij, die uitsluitend hadden gekocht in de hoop op een snelle koerswinst, zouden daarentegen óf moeten wachten tot 1945, óf genoegen moeten nemen met zeer belangrijke aftrekken van de verkoopsom.

Hiermede kwam de handel tot een abrupt einde, daar niemand uitsluitend kon geven betreffende de vraag, wie aansprakelijk zou zijn voor betaling van de belasting, indien het Deutsche fonds te eeniger tijd naar Duitsland zou repatriëren. Nog in dezelfde maand — November 1940 — kon de Vereniging voor den Effectenhandel met machtiging van den secretaris-generaal mededeelen, dat, indien koop en verkoop van Deutsche effecten tusschen ingezetenen en voor hun rekening plaats vonden, noch de verkooper, noch de koper belasting, op grond van het geblokkeerde marktenbesluit, schuldig waren. Belastingplichtig was slechts die ingezetene, die aan een niet-ingezetene Deutsche effecten verkocht, indien deze verkoop een overmaking van geld uit het Deutsche Rijk naar Nederland tengevoel zou hebben. De voorwaarde, dat de koper den verkooper moest vrijwaren voor alle financiële gevolgen, welke voor den verkooper konden ontstaan uit hoofde van de geblokkeerde marktenbelasting, bleef gehandhaafd, maar had alleen beteekenis, indien de koop geschiedde voor rekening van een niet-ingezetene.

Einde Maart 1941 kwam vervolgens deze geheele vrijwaringsplicht geheel te vervallen, waarop een levendige handel ontstond. Op 1 April kwam echter reeds het „Geblokkeerde Marktenbesluit 1941” in werking, waarbij in geval van verkoop van Duitsche fondsen, ook in het onderling verkeer tusschen Nederlanders, de volgende belastingen werden opgelegd:

60 pCt. bij verkoop vóór of op 31 December 1941,	
40 „ „ „ „ in 1942,	
20 „ „ „ „ in 1943.	

Ook deze bepalingen bleken voor den handel in Duitse fondsen onoverkomelijk. Houders van Duitse effecten waren namelijk niet geneigd tot afstand van hun bezit, daar zij in het loopende jaar slechts 40 pCt. van den verkoopprijs zouden ontvangen.

Gezien het hoogst onbevredigende van dezen toestand, vooral nu de overige financieele betrekkingen met Duitschland soepel geregeld waren, heeft men zich bezonnen op maatregelen om den handel in Duitse fondsen nieuw leven in te blazen. Succes hebben deze pogingen echter niet gehad.

Opheffing der geblokkeerde marktenbelasting.

Thans komt echter het bericht af, dat met ingang van 1 September de geblokkeerde marktenbelasting zal worden opgeheven.

Reeds eenigen tijd geleden heeft de heer mr. dr. H. J. von Brucken-Fock de interessante vraag gesteld, welke gevolgen de opheffing van deze belasting voor Nederland zou hebben. De heer von B.-F. acht het niet twijfelachtig, dat zich een verkoopbeweging van Duitse fondsen in Nederlandsche bezit naar Duitschland zou voordoen en noemt daarvoor twee argumenten: de schaarschte aan beleggingsmateriaal aan de Duitse beurzen, en het feit, dat het rentetype van de meeste Duitse fondsen in Nederlandsche bezit hooger is dan de thans in Duitschland geldende normen.

Dat van Nederlandsche zijde aanbod zou kunnen worden verwacht, is o.i. niet twijfelachtig. De houders dezer stukken, die voor hun bezit jarenlang slechts uitermate onbevredigende koersen hebben kunnen maken, zullen voor een deel begrijpelijkerwijze gaarne deze gunstige gelegenheid tot verkoop aangrijpen.

Nochtans is door het verdwijnen van de geblokkeerde marktenbelasting de toestand zoo radicaal veranderd, dat een ander deel van het beleggend publiek in Duitse fondsen eerst nog wel eens met zich zelf te rade zal gaan, alvorens deze fondsen af te stooten. Het feit toch, dat in deze fondsen thans onbeperkt gehandeld kan worden en dat dagelijks de mogelijkheid van verkoop, zoo die overvogen wordt, open staat, zal voor vele beleggers onmiddellijke realisatie nauwelijks meer urgent doen zijn. De wetenschap, dat voortdurend voor deze stukken een markt bestaat, zonder belasting- of andere complicaties, zal o.i. vele beleggers hun Duitse stukken voortaan met geheel andere oogen doen beschouwen.

Nemen wij echter het geval, dat ons Duitse fondsenbezit — door den heer von B.-F. op een waarde van meer dan f 1 milliard geraamd — toch geheel of voor een deel naar Duitschland verkocht zou worden, dan zou dit voor Duitschland een buitengewoon welkome bijdrage aan beleggingsmateriaal betekenen.

In ons land zou echter via De Nederlandsche Bank een bedrag aan nieuw geld bij algeheele liquidatie tot circa f 1 milliard toe in circulatie komen, hetgeen in een tijd, waarin de belegging zoekende middelen reeds zeer overvloedig zijn, een hoogst ongewenschten toestand zou scheppen. De heer von B.-F. zou voor dit bedrag een sterilisatie wenschen, door het provenu van den verkoop op een geblokkeerde rekening bij De Nederlandsche Bank te laten storten, waarover slechts met toestemming van die instelling zou mogen worden beschikt. De heer von B.-F. is van meening, dat als regel kan worden aange-

nomen, dat de bezitters niet op het door de Duitse fondsen vertegenwoordigde geldbezit waren aangewezen. Nadeelig voor de Nederlandsche volksgemeenschap zou echter zijn, dat van dit bezit dan slechts de geringe opbrengst van kortlopend Duitsch schatkistpapier zou worden genoten, tenminste zoolang men niet zou wenschen over te gaan tot investering in bedrijven met werkingsfeer in Centraal-, Oost- of Zuid-Oost-Europa.

De president van De Nederlandsche Bank, mr. M. M. Rost van Tonningen, heeft echter niet tot blokkeering van het provenu willen overgaan; hij heeft daarmede tegenover houders van Duitse stukken een zeer coulante houding aangenomen. Het is ook onze meening, dat Nederlandsche belanghebbenden een hernieuwde blokkeering van hun bezit allesbehalve zouden hebben toegejuicht. Op deze wijze zou bovendien een aanzienlijk bedrag aan middelen, waarvoor in ons land zeker wel aanwendingsmogelijkheid bestaat, voor effectief gebruik zijn uitgeschakeld. Het blijkt immers, dat de behoeften van den Staat voortdurend groot blijven, en daar deze in de reeds sterk gestegen belastingontvangsten geen dekking kunnen vinden, is de Staat gedwongen om bij voortduring middelen op te nemen, waartegen hij schatkistpapier plaatst. Consolidatie-operaties zullen ternaauwernood een rustpunt op dezen weg vormen. Had het daarom niet voor de hand gelegen, het uit Duitse fondsen vrijgemaakte bedrag in de eerste plaats dienstbaar te maken aan de financiering van de overheidsbehoeften?

Steun aan de markt voor staatsfondsen.

De groote mate van vrijheid, die de president van De Nederlandsche Bank aan bezitters van Duitse fondsen en hun adviseurs, de banken, laat, beteekent o.i. toch een niet te onderschatten gevaar, ingeval van eventuele herbelegging uit verkoop.

Tegenover het groote, dat de overheid thans aan houders van Duitse fondsen biedt, had zij o.i. van haar kant zonder bezwaar een tegenprestatie kunnen vragen. Deze had kunnen bestaan in een steun aan de staatsfinanciën, die thans door den president der Bank slechts verzocht wordt, maar die gerust als voorwaarde had kunnen worden gesteld voor de intrekking der geblokkeerde marktenbelasting.

Het uit verkoop der Duitse fondsen voortvloeiende tegoed zou bij De Nederlandsche Bank op geblokkeerde rekening geboekt kunnen worden, waardoor deze gelden geen verderen koersopdrijvenden invloed op de toch reeds gezwollen fondsenmarkt zouden kunnen uitoefenen. Echter zou deze blokkeering slechts het karakter van een overgangsmaatregel moeten dragen. Zoodra namelijk consolidatie van vlottende schuld gewenscht is, zouden houders het geblokkeerde tegoed niet ontvangen in geld, dat de circulatie onnoodig zou verruimen, maar in obligaties eener nieuwe staatsleening.

Terwijl de president van De Nederlandsche Bank in zijn rede van 27 Augustus jl. nog niet verder wilde gaan dan aan bankiers te verzoeken hun cliënten opmerkelijk te maken op Nederlandsche staatspapieren, zou uitvoering van het bovenstaande dit bankiersadvies overbodig maken en houders van geblokkeerde saldi bij De Nederlandsche Bank geen andere keus laten.

Zou de Nederlandsche Bank den Staat echter de middelen verschaffen voor aflossing der vlottende schuld, zijzelve zou daartegenover de gecentraliseerde vordering op Duitschland behouden in den vorm van schatkistwissels, welke vordering een waardevol bezit kan vormen, wanneer het Duitse bedrijfsleven zich na den oorlog weer kan toelagen op productie en export van in ons land begerde goederen. Bovendien is het waarschijnlijk, dat na den oorlog, door grootere kapitaalbehoeften van de industrie voor vredesproductie, de beleggingsmogelijkheden voor Nederlandsch kapitaal in Duitschland aanmerkelijk grooter, en tevens op rendementsbasis aantrekkelijker en

overzichtelijker worden, dan zij thans in de oogen van sommige beleggers zijn. De wisselvordering op Duitschland behoeft dus geen bijzondere zorgen te wekken. Bovendien valt een dergelijke vordering in het kader van de veelhoeks-clearing op het Continent niet uit den toon. Zij kan o.m. dienen als tegood voor Nederlands invoeroverschot met een anderen partner der clearing, waarmede Duitschland een uitvoeroverschot heeft.

Het aan den Staat als tegenwaarde der nieuw-uitgegeven obligaties verstrekte bedrag zou zijn weg vinden naar de bezitters van het schatkistpapier, de banken, waardoor de ruimte op de geldmarkt zou toenemen. Gezien den aard der crediteurensaldi der banken zal men o.i. weinig angst behoeven te hebben, dat deze middelen van de geld- naar de kapitaalmarkt zullen stroomen. Voor den Staat zal het daardoor gemakkelijk en voordelig zijn, verdere behoeften aan vlottende middelen te bevredegden.

Voor de oorspronkelijke houders der Deutsche fondsen zou het resultaat zijn, dat hun vordering een anderen schuldenaar heeft gekregen. Zij zullen op rendementsbasis bezien er waarschijnlijk eenigszins op achteruit gaan, gezien het streven der overheid om de rente der staatschuld tot $3\frac{1}{2}$ pCt. terug te brengen. Zij zijn er echter in ieder geval belangrijk beter aan toe, dan wanneer hun geblokkeerde vordering op De Nederlandsche Bank laagrentende Deutsche schatkistwissels achter zich had. Van niet te onderschatten betekenis zou bovendien zijn, dat hun bezit, in plaats van geblokkeerd te zijn, een ruime markt heeft gekregen.

Nadeel zou het bankwezen ondervinden, dat de bevredegende baten zou missen uit een belegging in schatkistpapier, waaraan weinig risico is verbonden. Daardoor zouden de rente-ontvangsten, thans een belangrijke winstbron, in het gedrang komen.

Bovendien zou zich voor het bankwezen een beleggingsprobleem voordoen, gelegen in de relatieve schaarschte aan schatkistpapier, een probleem, dat echter o.i. te prefereeren is boven de spanning, die een groot bedrag aan nieuwe middelen op de kapitaalmarkt zou veroorzaken, zoo het daar zonder restricties werd toegelaten.

W. T. F. SLEEF.

RONDOM DE VERLENGING VAN DE TINRESTRICTIE.

Inleiding.

De derde overeenkomst van de in het Internationaal Tin Contrôle Comité vereenigde landen, welke begin 1937 voor den duur van vier jaren werd aangegaan, zal aan het eind van dit kalenderjaar verlengd moeten worden, d.w.z. indien men aanneemt, dat de meeste deelnemers in deze overeenkomst een voortdoring van deze, tot dusver wel zeer geslaagde, samenwerking wenschelijk achten. In principe is dan ook reeds tot verlenging besloten, maar de inhoud en voorwaarden van de nieuwe overeenkomst moeten nog worden vastgesteld.

Toch zal men deze verlenging van de tinrestrictie geenszins als een formaliteit zonder meer dienen te beschouwen. Onder het thans vigeerende schema is wel gebleken, dat met name de verdeeling van de standaardquota onder de verschillende landen niet alleen niet tot aller tevredenheid heeft plaats gevonden — hetgeen trouwens ook moeilijk te verwachten viel —, maar dat ook bij de praktische uitvoering der restrictiepolitiek de bestaande verhouding der standaardquota verschillende moeilijkheden bood en nog biedt. Juist onder de huidige omstandigheden, nu de tinproduceerende industrie alle beschikbare productiecapaciteit moet benutten om aan de ongekend groote vraag naar dit product te voldoen, is duidelijk aan het licht getreden, dat de productie der bij de tincontrôle aangesloten landen allesbehalve een rekensommetje van uitvoerpercentage maal standaardquotum beteekent. De verschillen in reële productie-

capaciteit en de verhoudingen, zooals deze bij de vaststelling der standaardquota waren vastgelegd, welke ook reeds, zij het in mindere mate, aan den dag traden in de meer normale jaren vóór dezen oorlog, hebben zich thans zoo duidelijk gemanifesteerd, dat nu bij een bespreking van de verlenging der restrictie een hernieuwde vaststelling der standaardquota wel het voornaamste agendapunt moet uitmaken.

Hierbij komt nog, dat de mogelijkheid zeer groot is, dat de tinrestrictie door de politieke ontwikkeling in het Verre Oosten en de economisch-politieke situatie van het Amerikaansche continent thans zoodanig wordt beïnvloed, dat ook deze factoren een belangrijk woordje zullen meespreken bij de vaststelling der standaardquota.

Uit het, uiteraard schaarsche, nieuws, dat ons nog omtrent de tinpositie en de tinrestrictiepolitiek bereikt, blijkt dan ook wel, dat een verlenging van de tinrestrictie, hoewel deze als vaststaand kan worden aangenomen, niet zonder de noodige moeilijkheden en dientengevolge met waarschijnlijk ook vrij belangrijke wijzigingen in de overeenkomst zal plaats vinden.

Eenerzijds wijst men er van de zijde van belanghebbenden op, dat onder den hoogen druk, waaronder de tinmijnbouw thans werkt, de werkelijke productiecapaciteit, i.c. de juiste basis voor een vaststelling der standaardquota, nu pas duidelijk aan het licht treedt. Van tegenovergestelde zijde, met name door landen welke productie thans naar verhouding aanzienlijk bij de toegestane quota ten achter blijft, wordt er begrijpelijkerwijze op gewezen, dat de huidige abnormale toestanden moeilijk als vergelijkingsobject voor een vaststelling der standaardtonnages kunnen dienen. Terloops willen wij reeds hier opmerken dat o.i. na eliminering van de werkelijk „abnormale” factoren ten aanzien van de productie, wel degelijk rekening moet worden gehouden met het reële prestatievermogen van den tinmijnbouw, zooals dit thans in de verscheidene landen aan den dag is getreden.

Zal voorts Fransch Indo-China onder den momenteelen Japanschen invloed nog langer aan de restrictie-overeenkomst deelnemen? De waarschijnlijkheid lijkt ons vrij groot, dat deze producent, die toch al een eenigszins bijzondere plaats in het restrictieschema innam, zoo niet forméel, dan toch zeker in feite zich van de tincontrôle zal losmaken.

Ook ten aanzien van Thailand, welk land ook reeds een bijzondere plaats in het huidige tincontrôleschema innam en steeds, nu in het bijzonder, met (o.i. volkomen ongemotiveerde) speciale eischen met betrekking tot zijn standaardquotum kwam, is het, naar wij meenen zeer de vraag, of deze producent zich nog onder het eventueel hernieuwde tinkartel zal voegen. Het is zeer begrijpelijk, dat men thans weinig geneigd is aan de overdreven eischen van dit land tegemoet te komen. Anderzijds zal men echter dienen te beseffen, dat bij uitsluiting van Thailand in een meer normale toekomst een belangrijke producent als outsider een vrij nadeeligen factor voor de werking van het kartel kan vormen. Naar wij meenen te mogen verwachten, zullen ook hier thans de politieke factoren meer gewicht in de schaal leggen dan de economische overwegingen.

Hoe zal tenslotte de invloed van het Amerikaansche continent als consument en producent op de verlenging der overeenkomst zijn? Wij wezen er in voorgaande beschouwingen in dit blad ¹⁾ reeds op, dat om economisch-politieke en strategische redenen de invloed op de tincontrôle van de Vereenigde Staten als consument, en in verband hiermede de betekenis van Bolivia, als producent op het Amerikaansche continent, sterk waren toegenomen. Deze tendens is in de afgelopen maanden nog sterker ge-

¹⁾ Zie Economisch-Statistische Berichten van 20 November 1940; J. Willems: „De tinpositie en de tinvoorziening van de Vereenigde Staten”.

worden, 'en wij twijfelen er niet aan, of Amerika zal ook hier een belangrijke stem in het kapittel hebben.

Hierboven somden wij eenige vraagstukken op, die zich thans rondom de verlenging van de tinrestrictie voordoen. Aan de hand van een beknopt overzicht van de huidige tinpositie willen wij hieronder in een vergelijking met de huidige quotaverdeeling eenige nadere beschouwingen over deze materie naar voren brengen, waarbij wij in het bijzonder ook aan de positie van Nederlandsch-Indië in dezen eenige aandacht willen schenken.

Productie.

Thans beschikken wij over de productiecijfers der bij de restrictie aangesloten landen gedurende een vol jaar, tijdens hetwelk het record-uitvoerpercentage 130 pCt. der standaardquota bedroeg, nl. van Juli 1940 tot Juli 1941 ²⁾.

Tinuitvoer der restrictielanden.

Juni 1940 t.e.m. Juni 1941. (× 1000 long tons)

	Toegestaan uitvoerquotum (uitvoerpercentage 130 pCt.)	Reële uitvoer	Reële uitvoer in procenten van quotum
Britsch-Malakka	100,5	88,0	87 pCt.
Nederlandsch-Indië	50,8	52,4	103 „
Bolivia	59,8	43,1	72 „
Thailand	24,2	17,1	70 „
Belgische Congo	17,6	13,5	76 „
Nigeria	12,9	10,4	81 „
Fransch Indo-China	3,9	1,6	40 „
Totaal restrictielanden	269,9	226,0	84 pCt.

De conclusie, die uit deze gegevens is te trekken, treedt duidelijk naar voren. De tinrestrictielanden als geheel zijn niet in staat geweest het hoge uitvoerpercentage van 130 pCt. der basisquota te halen. Nu is er, naar wij meenen, van de zijde van de tincontrole ook niet op gerekend, dat zulks het geval zou zijn en heeft men alleen een dergelijk hoog uitvoerpercentage vastgesteld om daarmee de productie tot het uiterste te stimuleeren en te voorkomen, dat er thans onnodig grenzen zouden worden gesteld aan de productiecapaciteit van ook maar één der aan de restrictie deelnemende landen. Zij, die meenen in bovenstaande gegevens een bewijs te zien voor het talen der tincontrole, zijn dus o.i. wel iets te voorbarig met hun conclusie; „wishful thinking” is nu eenmaal een veel voorkomend euvel. Hoogstens zou men inkeer kunnen uitoefenen op de quotaverdeeling, die met name voor Nederlandsch-Indië vrijwel steeds, zooals ook nu gebleken is, aan den ongunstigen kant is geweest. In het hierna volgende komen wij hierop nader terug.

Wel is opvallend, hoe sterk de verschillen tusschen werkelijken en toegestane uitvoer in de afzonderlijke productielanden uiteenloopen. Er is zelfs een producent, nl. Nederlandsch-Indië, die kans gezien heeft het toegestane quotum ook werkelijk te exporteeren. Dit is inderdaad een opmerkelijk verschijnsel en een duidelijk bewijs, wat Indië met zijn uitmuntend geoutilleerd productie-apparaat, ook in deze tijden, kan presteeren. Er dient natuurlijk in aanmerking te worden genomen, dat Indië o.a. van de zijde van zijn voornaamste tin-afnemers, met name de Vereenigde Staten, alle mogelijke medewerking heeft ondervonden bij de oplossing van het anders vaak zoo netelige transport-probleem.

Alle overige tinmijnbouwlanden zijn echter, in ver uiteenlopende verhoudingen, onder den toegestane uitvoer gebleven. Britsch-Malakka, een van de oudste en grootste tinproducenten, heeft weliswaar zijn tot dusver hoogste jaarproductie ten bedrage van 77,5 duizend long tons in 1937 thans met ongeveer 13 pCt. overschreden, maar

²⁾ Volledigheidshalve willen wij opmerken, dat deze export- en productiecijfers thans voorloopig het laatste materiaal te onzer beschikking vormen, daar het Tincomité besloten heeft deze gegevens niet langer te publiceeren.

bleef tegelijkertijd met een zelfde percentage onder zijn quotum. Op de tweede plaats, in volgorde van kleinsten achterstand, komt de andere Britsche producent, Nigeria, De productie van dit gebied was iets minder dan de record-jaarproductie in 1939. Hierop volgt het, thans ook onder Engelschen invloed geëxploiteerde, tinmijnbouwgebied van de Belgische Congo. Dit gebied heeft zijn tot dusver hoogste jaaruitvoer ad 9,7 duizend long tons in 1939 thans ruim overschreden. Als vierde producent komt Bolivia met een ongeveer 7 pCt. lagere jaarproductie dan het record-cijfer voor 1929 aangeeft. In het algemeen is er echter in dit productiegebied, dat de laatste jaren steeds een aanzienlijken achterstand op zijn quota boekte als gevolg van binnenlandsche moeilijkheden, thans, o.a. onder invloed van de intense belangstelling van de Vereenigde Staten voor het Boliviaansche tinerts, een stijgende tendens in de productie waar te nemen. Met 30 pCt. achterstand op den toegestane uitvoer komt dan Thailand, dat zijn record-uitvoer van 1939 ongeveer evenaarde. Ten slotte bleef Fransch Indo-China wel zeer ver beneden den toegestane uitvoer. Dit geheel aan politieke oorzaken toe te schrijven lijkt ons niet juist, indien men ziet, dat de tot dusver hoogste jaaruitvoer, in 1938, ook thans bereikt werd.

Hier is o.i. duidelijk een bewijs aanwezig, dat dit land een veel hooger quotum heeft weten te bedingen dan het ooit kan produceeren: Hetzelfde geldt — wij wezen daar reeds terloops op — o.i. ook voor Thailand. In het algemeen is het dan ook zeer begrijpelijk, dat men op grond van een dergelijken stand van zaken thans een herziening van de basisquato bepleit. In het algemeen is het, naar wij meenen, ten zeerste gewenscht om in een industrie, waar de techniek sterken voortgang maakt — zooals dit bij de tinwinning met zijn ontwikkeling van eenvoudigen handwerk-mijnbouw tot een sterk gemoderniseerde mechanische productie het geval is — zich bij een of andere regeling van een dergelijken bedrijfstak steeds op den meest recenten toestand te baseeren. Vooral indien dit een productieregeling betreft, dient er naar gestreefd te worden, dat de meest efficiënte bedrijfstak steeds op den meest recenten toestand te baseeren. Vooral indien dit een productieregeling betreft, dient er naar gestreefd te worden, dat de meest efficiënte bedrijfsvoering ook inderdaad gestimuleerd en beloond wordt. Laat men dit na, dan is meestal het gevolg, dat na korteren of langeren tijd de gezamenlijke regeling gaat lijken op een veilig „tehuis voor ouden van dagen” — en methoden! — onder de producenten en dat de moderne levenskrachtige de samenwerking opzeggen.

Het zal aan de hand van bovenstaande opmerkingen wel duidelijk zijn, dat wij het over het algemeen zouden toejuichen, indien men bij de verlenging van de tinrestrictie met de thans, duidelijker dan op grond van berekeningen of (gewoonlijk geflatteerde) productieramingen van de betrokken ondernemingen zelve, aan den dag getreden werkelijke productiecapaciteit zou rekening houden. Begrijpelijkerwijs echter dienen hierbij wel eventueel zeer bijzondere ongunstige en tijdelijke factoren, die thans de productie van eenig land zouden hebben beïnvloed, in aanmerking te worden genomen. Teneinde na te gaan, in hoeverre deze thans zijn opgetreden, willen wij allereerst een vergelijking geven van de tot dusver hoogste jaarproductie, de huidige productie (d.w.z. meestal export) over de periode Juni 1940 t.e.m. 1941, en het standaardquotum (dus 100 pCt.) der aangesloten landen (cijfers in duizenden long tons) (tabel bovenaan blz. 520).

In het algemeen zouden wij uit dit staatje willen concludereen, dat van een bijzonder ongunstigen factor voor één van de produceerende landen moeilijk kan worden gesproken; wat in meer normale jaren het maximum bleek, is ook nu door alle producenten wel ongeveer bereikt of zelfs overschreden. Op de gevolgtrekkingen uit deze tabel aangaande een eventuele quota-herziening willen wij in dit overzicht nader terugkomen.

Tinproductie der restrictielanden. (× 1000 long/tons)

Land	Standaard- quotum in 1941	Hoogste jaaruit- voer tot dusver	Uitvoer Juni 1940 t.e.m. Juni 1941
Britsch-Malakka	77,3	77,5	1937 88,0
Nederlandsch-Indië	39,1	39,8	1937 52,4
Bolivia	46,0	46,3	1929 43,1
Thailand	18,6	17,0	1939 17,1
Belgische Congo	15,2	9,7	1939 13,5
Nigeria	10,9	10,9	1939 10,4
Fransch Indo-China	3,0	1,6	1938 1,6
Totaal restrictielanden	210,1	202,8	226,0

Vergelijkt men, als een tweede mogelijke aanwijzing voor bijzonder ongunstige tijdelijke factoren bij de productie in één der landen, het aandeel der landen afzonderlijk in den gezamenlijken uitvoer, resp. in het tweede halfjaar 1940 en het eerste halfjaar 1941, dan krijgt men het volgende beeld:

*Aandeel in totalen tinuitvoer der restrictieland.n.
(in procenten).*

Land	2e halfjaar 1940	1e halfjaar 1941
Britsch-Malakka	40 pCt.	38 pCt.
Nederlandsch-Indië	23 pCt.	23 pCt.
Bolivia	19 pCt.	19 pCt.
Thailand	8 pCt.	7 pCt.
Belgische Congo	4 pCt.	8 pCt.
Nigeria	5 pCt.	4 pCt.
Fransch Indo-China	1 pCt.	1 pCt.
Totale productie in 1000 long tons	113,1	112,9

Zooals men ziet, is de onderlinge verhouding der restrictielanden in het algemeen ongeveer gelijk gebleven. Alleen de Belgische Congo voerde in de eerste zes maanden van dit jaar aanzienlijk meer uit dan in het voorafgaande halfjaar, welke ontwikkeling, bij deze betrekkelijk geringe hoeveelheid, o.i. nauw verband houdt met de wisselvalligheden van het scheepsvervoer.

Overziet men bovenstaande gegevens betreffende de productie, dan komt men tot de conclusie, dat de productie gedurende de periode Juni 1940 t.e.m. Juni 1941 in het algemeen wel een juist beeld geeft van de maximum-productiecapaciteit en de onderlinge verhouding in dit opzicht van de bij de tinrestrictie aangesloten landen.

Verbruik.

Over het verbruik zijn weinig gegevens beschikbaar. Twee tendenzen beheerschen dit nog geheel, nl. de groote vraag naar tin als strategische grondstof en de sleutelpositie van de Vereenigde Staten als belangrijkste tinconsument. Men tracht in de Vereenigde Staten zich ten aanzien van de tinvoorziening zoo veilig mogelijk te stellen en met dit doel worden en door particulieren en vooral van overheidswege groote voorraden aangelegd, terwijl anderzijds door het ter hand nemen van de tinsmelterij in Amerika zelf, de afhankelijkheid van het buitenland verminderd wordt. Zooals reeds bekend, werd de bouw van een tinsmelterij in de Vereenigde Staten door de Billiton Maatschappij ter hand genomen, die ook voor de exploitatie zal zorg dragen:

In dit verband moet men ook het bericht zien, dat er jaarlijks 20.000 ton tin in ertsvorm uit Nederlandsch-Indië naar de Vereenigde Staten vervoerd wordt. De samensmelting van deze erts met de 18.000 ton tin in ertsvorm, welke door Bolivia geleverd zouden worden, geeft de gewenschte combinatie voor een rendabele versmelting van deze laatste ertssoorten. Deze 20.000 ton tin, d.w.z. ongeveer 28.000 ton erts, betekenen voor Nederlandsch-Indië, dat bijna de geheele Billiton-ertsproductie, die momenteel nog in Britsch-Malakka wordt versmolten, in de toekomst naar de Vereenigde Staten wordt vervoerd om aldaar in de eigen smelterij van deze maatschappij te worden verwerkt.

Prijzen.

De prijsontwikkeling, die vrijwel geheel door New-York wordt beheerscht, is momenteel tusschen twee vrij dicht bij elkaar gelegen grenzen bepaald, nl. den minimum-aankoop prijs van de Metals Reserve Company ad 50 Dollarcenten per pound c.i.f. Amerikaansche Haven, en den door den prijscommissaris der Vereenigde Staten, Henderson, vastgestelden maximumprijs van 52 Dollarcenten per pound. De ontwikkeling van transport, en assurantie-kosten, die men voor den afstand van het productiegebied in het Verre Oosten tot Amerika thans op ongeveer 7 à 8 pCt. kan ramen, bepaalt nu in hoofdzaak verder de schommelingen in de opbrengst van den tinmijnbouw voor de producenten. In hoeverre daarentegen belangrijke veranderingen in den kostprijs van de verschillende producenten zullen optreden, valt moeilijk aan te geven, daar hier elk gegeven ontbreekt. Eenerzijds is wegens een eventuele overbelasting van het productie-apparaat, het exploiteeren van minder rijke of moeilijker te ontginnen ertsvoorkomens, en stijging van de kosten van arbeid en van andere productiemiddelen zeker een toeneming van den kostprijs te verwachten. Anderzijds zullen bij een sterk gemoderniseerde mechanische tinwinning, die dus een aanzienlijk kapitaal-intensief karakter draagt, de vaste kosten per eenheid product een neiging hebben om te dalen. In het algemeen kan men wel aannemen, dat thans de tinmijnbouw met zeer bevredigende rendementen werkt, en dat met name voor de modern geoutilleerde producten met lagen kostprijs, zooals bijv. Nederlandsch-Indië, momenteel de tinmijnbouw hooge opbrengsten oplevert.

De verdeling der quota.

Gaven wij hierboven een overzicht van de tinpositie, waarbij momenteel de ontwikkeling van de productie de belangrijkste factor is, thans willen wij aan de hand hiervan nog eenige opmerkingen maken over de kwestie van een hernieuwde verdeling der productiequota over de verschillende landen. In de tweede tabel werden reeds de basisquota vergeleken met de huidige productie en de tot dusver hoogste jaarproductie. Hierbij valt o.a. op, dat dit laatste getal, behalve voor de Belgische Congo en Fransch Indo-China, in het algemeen vrijwel overeenstemt met de huidige standaardquota.

Gaat men de geschiedenis van de tincontrole na, dan laat zich deze afwijking van quotum en record-productie voor de Congo en Indo-China gemakkelijk verklaren. Zooals bekend, werd het Internationaal Tin Controlé Comité in Maart 1931, als een uitgebraaide voortzetting van een poging tot marktcontrole der in hoofdzaak Britsch georiënteerde Tin Producers' Association, in werking gesteld. Aan deze eerste overeenkomst namen oorspronkelijk alleen Britsch-Malakka, Bolivia, Nederlandsch-Indië en Nigeria deel. De productie van 1929 werd, behalve voor Nederlandsch-Indië, waar het quotum een kleinigheid (190 ton) lager lag, als basis der standaardtonnages genomen. Eenige maanden later trad ook Siam (thans Thailand) toe, welk land een minimum-uitvoer van 10.000 ton, ongeveer gelijk aan de productie in 1929, kreeg toegewezen.

Deze overeenkomst werd verlengd in het tweede Tin Controlé Schema, dat van Januari 1934 tot eind December 1936 van kracht was. De standaardtonnages van de oorspronkelijke deelnemers, voornamelijk Nederlandsch-Indië en Malakka, werden iets verhoogd. Siam behield eveneens een aparte regeling, terwijl nu ook de Belgische Congo, Cornwall, Fransch Indo-China en Portugal toetraden. Zooals dit gewoonlijk bij een kartel het geval is, waren ook hier de outsiders meestal slechts te bewegen tot het kartel toe te treden op veel gunstiger voorwaarden dan de oorspronkelijke oprichters hadden kunnen bedingen. De Congo kreeg gegarandeerde minimum-uitvoerhoeveelheden van resp. 4.500, 6.000 en 7.000 long tons voor de drie opeenvolgende jaren van de overeenkomst, terwijl de hoogste uitvoer tot 1934, nl. die in het voorafgaande jaar, 2.225 ton bedroeg.

In aanmerking dient te worden genomen, dat de winning van tin in dit productiegebied zich in een stadium van sterke expansie bevond, al blijft dan nog altijd de gelegenheid tot uitbreiding als een speciaal voordeel ten opzichte van de anderen bestaan. Ook Fransch Indo-China verkreeg vastgestelde uitvoerquota van resp. 1.700, 2.500 en 3.000 ton voor deze drie jaren, terwijl de hoogste productie tot dusver 1.038 ton in 1933 bedroeg. Cornwall's toetreding was meer een formeele kwestie van de zijde der Britsche tinproducenten, terwijl de deelname van Portugal practisch weinig uitmaakte.

Bij de verlenging van deze tinrestrictie in Januari 1937 — welke verlenging, evenals thans het geval is, nogal wat voeten in de aarde had — vielen Cornwall en Portugal weer uit en bleven alleen de zeven deelnemers over, die thans nog het tinkartel vormen. Van de oorspronkelijke oprichters kregen nu Malakka — waar altijd eenige interne oppositie tegen de tinrestrictie is geweest — en ook Nederlandsch-Indië, een verhoging der quota met 7,5 pCt. na Juli 1938 tot het afloopen der derde overeenkomst in December 1941. Siam verkreeg een enorme verhoging van het standaardquotum tot 18.000 ton, met een gegarandeerd minimum-uitvoer, een hoeveelheid, die het nog nimmer per jaar geproduceerd had of heeft. Ook de Congo vroeg met een olopend quotum van 11.200 ton in 1937 tot 15.200 ton in 1941 veel meer dan het ooit in deze periode heeft kunnen of daarvoor kon produceren. Hetzelfde geldt voor Fransch Indo-China, dat 3000 ton per jaar als quotum toegewezen kreeg, terwijl de tot dusver hoogste productie 1.600 ton heeft bedragen.

Resumeerend is dus de huidige situatie bij de quota-verdeeling zoo, dat de vier oorspronkelijke deelnemers thans een standaardquotum hebben, dat vrijwel overeenkomt met hun tot vóór 1940 hoogste jaarproductie. Om het kartel zoo sterk mogelijk te maken heeft men echter aan de drie deelgenooten, die later zijn toegetreden, concessies moeten doen, teneinde hen tot deelname te kunnen bewegen, of om te voorkomen, dat zij uit de overeenkomst zouden gaan; concessies, die tot dusver door de productieprestaties der betrokkenen niet gewettigd zijn.

Hoogere Quota voor Malakka en Nederlandsch-Indië?

Thans staat men opnieuw voor een verlenging van de tincontrole en annex daarmede de vaststelling van de quota der deelnemers, een en ander na een jaar, waarin de productie vrijwel ongelimiteerd kon plaats vinden en elk der producenten ongeveer heeft kunnen demonstreeren, waar zijn topproductiecapaciteit ligt. Hierbij is, zooals hiervoor reeds opgemerkt, duidelijk naar voren gekomen, dat de werkelijke productiecapaciteit aanzienlijk verschilt van de thans geldende standaardquota. De drie jongste deelnemers aan de restrictie blijven nog steeds onder hun quotum, terwijl de twee grootste producenten, Malakka en Nederlandsch-Indië, thans aanzienlijk meer dan het quotum van 100 pCt. hebben geproduceerd, nl. resp. ruim 13 pCt. voor Malakka en 34 pCt. voor Nederlandsch-Indië, welke laatste hiermede als eenig restrictieland het uitvoerpercentage van 130 pCt. haalde en zelfs heeft overschreden. Bolivia, dat gedurende vrijwel de gehele restrictie-periode ver onder zijn, op den uitvoer van 1929 gebaseerde, quotum was gebleven, begint dit peil thans weer te naderen, en het is te verwachten, dat in de naaste toekomst, al gevolg van meer tabiele binnenlandse toestanden en de economisch-politieke belangstelling der Vereenigde Staten, de productie van 1929 wel geëvenaard zal worden. Nigeria's productie komt thans ongeveer overeen met het standaardquotum.

Wij gaven reeds te kennen, dat het ons zeer zeker gewenscht en billijk voorkomt om met deze recente weergave van den stand der tinmijnbouwindustrie ernstig rekening te houden. Neemt men hierbij aan, dat en Indo-China (hoofdzakelijk onder invloed van politieke factoren) en Thailand (onder politieke invloed en vanwege de buitengewone, onvervulbare, eischen, die deze producent stelt)

practisch gesproken het tinkartel zullen verlaten, dan ontstaat de volgende situatie: Britsch Malakka, de grootste tinproducent, zou op grond van de huidige productie een standaardquotum van 88.000 long tons eischen (huidig quotum 77,3 duizend ton), Nederlandsch-Indië, waar de tinproductie de laatste jaren sterk gerationaliseerd en gemechaniseerd is en dat dientengevolge, zonder nieuwe kapitaalinvesteeringen op langen termijn, tot aanzienlijk verhoogde productieprestaties in staat is, verlangt thans 50.000 ton (huidig quotum 39 duizend ton). Bolivia zou het oude quotum van 46.000 ton kunnen behouden, waarmee de huidige en in een nabije toekomst te verwachten productiecapaciteit wel ongeveer wordt benaderd. Hetzelfde geldt voor Nigeria. Wat betreft de Congo, zou handhaving van de momenteele basishoeveelheid ruimschoots met de huidige productiecapaciteit in overeenstemming zijn.

Bij een totaal quotum der restrictielanden van 210.000 long tons zou dan de procentueele verdeling onder de verschillende producenten als volgt worden:

Land	Geraamde verdeling der standaardquota in de vierde tincontrole-overeenkomst pCt.	Huidige verdeling pCt.
Britsch-Malakka	42	37
Nederlandsch-Indië	24	19
Bolivia	22	22
Belgische Congo	7	7
Nigeria	5	5
Thailand	—	9
Fransch Indo-China	—	1

Hiermede zouden inderdaad de productieverhoudingen der tincontrolelanden beter zijn weergegeven dan thans het geval is en zou met name Nederlandsch-Indië gerechtvaardigde belooning voor zijn efficiënte bedrijfsvoering ontvangen. Anderzijds kan men echter niet ontkennen, dat een dergelijk tinkartel, door de dan vrij aanzienlijk stijgende outsiders-productie, voor de te voeren marktpolitiek minder sterk staat. Immers deze outsidersproductie is nu in totaal op 35 à 40.000 ton te ramen. Gaat men uit van een tamelijk gunstige wereldtinconsumptie in normale tijden van 180 à 200.000 ton, dan beteekent dit voor de aangesloten landen nog altijd een productiebeperking van 20 à 25 pCt. van de thans aangenomen maximum-productiecapaciteit. Een beperking, tengevolge waarvan juist de producenten met een moderne kapitaalintensieve winning, door de stijging van de vaste kosten per eenheid product, in dubbele mate een vermindering van hun opbrengst zullen ondervinden.

Aan de verlenging van de tinrestrictie zijn dan ook vele moeilijkheden verbonden, waarbij het vrijwel onmogelijk is deze alle te overwinnen, en het praktische resultaat dan ook vermoedelijk eerder een keuze van de minst onbevredigende oplossing dan een in alle opzichten geslaagde overeenkomst zal zijn.

J. WILLEMS.

AANTEKENINGEN.

DE ECONOMISCHE BETEKENIS VAN IRAN.

Iran heeft een oppervlakte van 1,6 miljoen vierkante km, zodat het ruim 48 maal zoo groot is als Nederland. Een groot gedeelte ervan wordt ingenomen door woestijnen; de bevolking wordt dan ook op niet meer dan 15 miljoen zielen geschat. Hieronder bevinden zich ongeveer 3 miljoen nomaden, wier aantal overigens de laatste jaren voortdurend afneemt in verband met de voortschrijdende economische ontwikkeling. Het in hoofdzaak agrarische karakter van het land wordt geïllustreerd door het feit, dat slechts vier steden meer dan 100.000 inwoners hebben, n.l.

Teheran, ten Zuiden van de Kaspische Zee . . . 360.000 inw.
Tabris, in het Noorden van het land . . . 219.000 inw.

Mesjed, bij de grens met Afghanistan 139.000 inw.
Sjiras, bij de Perzische Golf 119.000 inw.

Voor een verdere economische ontwikkeling vormden tot voor kort vervoersmoeilijkheden een onoverkomelijke hinderpaal. Onder het bewind van den tegenwoordigen sjah is hierin echter verbetering gekomen. Talrijke wegen werden aangelegd en tevens werd de bekende Trans-Iraanse spoorweg geconstrueerd. Deze verbindt de Kaspische Zee met de Perzische Golf; hij bevat meer dan 200 tunnels, bijna 5000 bruggen en is 1400 km lang, hetgeen, hemelsbreed gemeten, ongeveer met de afstand Rotterdam—Napels overeenkomt. Zijtakken van deze baan zijn in aanbouw en inmiddels wellicht reeds gereedgekomen.

Petroleumproductie zeer belangrijk.

Roept de oude naam Perzië de gedachte aan Perzische tapijten op, de moderne naam Iran is verbonden met het begrip petroleum. Iran was in 1938 de vierde olieproducent ter wereld, zoals uit het volgende staatje, ontleend aan de Petroleum Press Service van 3 Mei 1940, blijkt.

Productie van ruwe olie in 1.000.000. metrieke tonnen:

Verenigde Staten	165,1
Rusland	28,9
Venezuela	28,1
Iran	10,4
Nederlands-Indië	7,4
Roemenië	6,6
Mexico	5,7
Irak	4,2

In 1937 ging van de totale Iraanse petroleumproductie ruim 77 pCt. naar het Britse Imperium, ruim 8 pCt. naar Duitsland en Italië en de overige 15 pCt. voor het grootste gedeelte naar andere Europese landen.

De olievelden in Iran zijn gelegen in het Zuid-Westen van het land. Via een buisleiding wordt de olie gevoerd naar de Perzische Golf, waar op het eiland Abadan een raffinaderij is gevestigd. Het verdere vervoer geschiedt in tankboten. De gehele productie van Iraanse olie is in handen van de Anglo Iranian Oil Company. Van het geplaatste gewone aandelenkapitaal ad £ 20 miljoen — hiernaast is nog geplaatst een bedrag van £ 7.2 miljoen 8 pCt. eerste en £ 5.5 miljoen 9 pCt. tweede cumulatief preferente aandelen — is £ 11 miljoen in handen der Engelse regering. In verband hiermede kenschetst Dr. R. Hüber in „Deutschland und der Wirtschaftsaufbau des Vorderen Orients“ deze concessie als een afdeling der Britse Admiraliteit.

Een post van £ 5 miljoen aandelen behoort aan de Burmah Oil Company, welke op haar beurt in relatie staat met de Shell Transport and Trading. De Anglo Iranian bezit, behalve de concessie voor de Iraanse olievelden, ook nog belangrijke deelnemingen in andere maatschappijen, o.a. 23½ pCt. van de aandelen der Irak Petroleum Co, alsmede een grote tankvloot, omvattende 400 vaartuigen met een totale capaciteit van ruim 1.000.000 ton.

De voordelen, die de Iraanse staat van de petroleum-industrie geniet, bestaan in een royalty, d.w.z. een vast bedrag voor elke geproduceerde ton petroleum, hetgeen de laatste jaren ongeveer £ 3 miljoen per jaar opleverde, en voorts een vijfde gedeelte van de overwinst door de maatschappij gemaakt. Deze inkomsten worden door de regering in een speciaal fonds gestort, waaruit extra uitgaven voor defensie, spoorwegen en industrieën bestreden kunnen worden.

Het is nog interessant op te merken, dat in begin 1939 een Nederlandse boor- en productie-onderneming, de Algemeene Exploratie Maatschappij, wier hoofdterrein van werkzaamheden Nederlands-Indië is, een concessie verkreeg voor de vijf Noordelijke, in de nabijheid van de Kaukasus gelegen provinciën. (Deze maatschappij staat

niet geheel los van het Koninklijke Shell-concern, getuige het feit, dat de B.P.M. sommige harer terreinen exploiteert in Nederlands-Indië). Tevoren had een Amerikaanse maatschappij, de Amiranian Oil Cy., een dochteronderneming van enige onafhankelijke Amerikaanse petroleum-ondernemingen, deze concessie bezeten, maar zij gaf haar rechten prijs, omdat zij een lonende exploitatie niet mogelijk achtte. De hoofdmoeilijkheid is, dat, wil de in het Noorden gewonnen olie geëxporteerd kunnen worden, een lange en zeer kostbare pijpleiding naar de Perzische Golf nodig zou zijn. In verband met communicatiemoeilijkheden is inmiddels niet veel meer bekend geworden dan dat de Algemeene Exploratie personeel en boormateriaal naar Iran heeft gezonden.

Agrarische en industriële productie.

De productie van de belangrijkste agrarische artikelen was in 1937/38 als volgt (ter vergelijking zijn ook enige Nederlandse en Nederlands-Indische cijfers gegeven).¹⁾

Tarwe	19,4	miljoen quintalen (Nederland 3,4 miljoen)
Gerst	7,1	„ „ („ 1,4 „)
Rijst	3,8	„ „ (Ned. O.-I 62,6 „)
Tabak	0,16	„ „ („ 0,54 „)

¹⁾ Annuaire International van het Internationale Landbouwinstituut.

Verder zijn nog van belang vruchten — die in gedroogde vorm geëxporteerd worden — opium, katoen en wol.

Het land is waarschijnlijk rijk aan allerlei ertsen, maar de exploratie hiervan, laat staan de exploitatie, is nog maar nauwelijks begonnen.

Evenals in andere, in dergelijke omstandigheden verkerende landen, is in Iran een tendens tot industrialisatie werkzaam. Deze richt zich uiteraard nog in de eerste plaats op consumptie-goederenindustrieën: suikerfabrieken, katoenspinnerijen en -weverijen enz. Van overheidswege wordt hieraan steun verleend door oprichting van staatsfabrieken, contingentering en deviezencontrole.

De import en export bedroeg in 1937, gemeten in miljoenen (oude) guddollars ¹⁾:

	Iran	Ned.-Indië	Nederland
Import	47,3	160	540
Export	95,0	306	373

¹⁾ Annuaire Statistique van den Volkenbond.

Per hoofd van de bevolking bedroeg de import dus in Iran, Nederlands-Indië en Nederland resp. 3,2, 2,4 en 59,3 guddollar per jaar.

De export bestaat voornamelijk uit grondstoffen, i.c. minerale oliën, en producten van plantaardige en dierlijke oorsprong. De import omvat allereerst machines en andere bewerkte producten.

De totale handelsbeweging, exclusief de in- en uitvoeren der Anglo Iranian Oil Cy, was in 1936—1937 over de verschillende landen als volgt verdeeld ¹⁾.

Rusland	35 pCt.
Duitsland	21 „
Verenigde Staten	10 „
Groot-Brittannië	8 „
Griets-Indië	7 „
Overige landen	19 „

¹⁾ Bijlagen van Economische Voorlichting, 27 Januari 1939, „Iran“.

De invoer uit Nederland bedroeg in 1938 f 2 miljoen, met als hoofdartikelen suiker en kinine. De uitvoer naar Nederland bedroeg in 1936—37 f 17 miljoen, voornamelijk, petroleumproducten, rozijnen en granen. ¹⁾

¹⁾ Bijlagen van Economische Voorlichting 27 Januari 1939 „Iran“.

Financiën.

De munteenheid is de Rial, ter waarde van ongeveer f 0.11 (officiële koers). De biljettencirculatie van de circulatiebank, de „Bank Mellié Iran”, bedroeg in 1939 ruim 800 miljoen Rialen, waarnaast veel zilvergeld circuleert.

Een vroegere afdeling van de centrale bank is nu afzonderlijk georganiseerd als de „Landbouw- en Industrie-bank”, waarvan de werkzaamheden voldoende door de naam worden aangegeven. Hiernaast zijn nog gevestigd de Engelse Imperial Bank of Iran, een Turkse en een Russische bank.

De staatschuld is naar onze maatstaven zeer gering; in 1939 bedroeg zij 80 miljoen Rialen, grotendeels in het buitenland opgenomen.

De gewone staatsinkomsten bestaan voornamelijk uit monopolieheffingen, invoerrechten en verbruiksbelastingen. De staatsuitgaven omvatten in 1940—41 in de eerste plaats uitgaven voor het ministerie van verkeer, die besteed werden voor spoorwegen, havens en wegen, vervolgens voor het ministerie van industrie en mijnbouw, terwijl de uitgaven voor leger en politie de derde plaats innamen.

MAANDCIJFERS.**EMISSIES IN AUGUSTUS 1941.**

Industrieële ondernemingen	f 1.725.000
zijnde:	
Nederland	
Aandeelen:	
N.V. Electro Zuur- en Waterstoffabriek f 500.000 aand. ¹⁾ à 150 pCt.	f 750.000
N.V. Koninkl. Pharmaceutische Fabrieken v/h Brocades-Stheeman & Pharmacia f 500.000 aand. ¹⁾ à 135 pCt.	f 675.000
N.V. Machinefabriek Du Croo & Brauns f 300.000 aand. à 100 pCt.	f 300.000
	f 1.725.000

¹⁾ Uitsluitend voor aandeelhouders, in de verhouding van resp. 1:4 en 1:8.

Emissies in 1941.
(In Gulden)

	Obligatiën	Aandeelen	Totaal	Conversie:
	Nieuw kapitaal:			
Jan.	500.000.000.-	—	500.000.000.-	—
Febr.	100.000.-	2.057.850.-	2.157.850.-	—
Mrt.	—	5.897.000.-	5.897.000.-	—
April.	—	4.210.250.-	4.210.250.-	—
Mei.	—	3.009.000.-	3.009.000.-	—
Juni.	—	1.142.700.-	1.142.700.-	—
Juli.	1.600.000.-	900.000.-	2.500.000.-	—
Augustus..	—	1.725.000.-	1.725.000.-	—
	501.700.000.-	18.941.800.-	520.641.800.-	—

INDEXCIJFERS VAN NEDERLANDSCHE AANDEELEN (Centraal Bureau voor de Statistiek)

(Men zie voor de wijze van berekening der indexcijfers het Maandschrift van het C.B.S. van Maart 1925, blz. 355 e.v. en 30 April 1937, blz. 605 e.v. De lijst der fondsen, uit welke noteering de indexcijfers worden berekend, ligt ter inzage op het Centraal Bureau voor de Statistiek).

De tusschen haakjes geplaatste cijfers geven het aantal fondsen aan, waaruit het indexcijfer berekend is.

1930 = 100	Productie-middelen industrieën	Consumptie-goederen industrieën	Nijverheid	Banken	Scheepvaart-ondernemingen	Petroleum	Internationale fondsen ¹⁾	Suiker	Rubber	Tabak	Thee	Indische ondernemingen ²⁾	Algemeen indexcijfer ³⁾	Amerik. fondsen
	(29)	(22)	(51)	(6)	(6)	(1)	(5)	(5)	(7)	(4)	(5)	(29)	(100)	(15)
1930	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
1931	72	76	74	86	55	57	51	63	51	68	65	66	70	59
1932	44	55	49	64	30	37	32	36	29	39	46	41	46	39
1933	51	59	54	72	26	44	34	35	45	38	59	49	52	36
1934	50	66	57	68	21	42	34	28	73	41	69	58	55	34
1935	46	67	55	75	21	47	38	34	80	48	65	60	55	37
1936	52	76	64	80	38	79	44	42	109	70	73	79	66	62
1937	85	108	95	103	113	108	70	64	209	92	107	120	104	76
1938	84	105	93	99	98	90	57	56	145	81	94	98	96	54
1939	86	100	92	80	94	79	45	63	132	53	84	86	90	56
Jan. '40	80.4	92.7	85.7	65.4	106.6	69.8	38.2	67.3	141.7	46.6	80.2	86.0	85.4	54.3
Febr. „	81.0	92.6	86.0	65.1	106.3	66.3	36.4	64.9	135.3	48.1	79.2	83.6	84.7	52.5
Mrt. „	82.0	96.7	88.3	64.1	110.1	64.2	35.9	64.3	132.0	46.7	78.0	82.3	85.7	52.6
April „	82.3	94.5	87.6	63.8	111.1	58.8	34.7	61.8	126.2	47.5	72.6	77.7	83.9	53.5
Sept. „ ⁴⁾	99.3	111.6	104.6	68.4	110.8	60.4	50.3	61.2	131.7	52.2	74.5	79.5	94.3	56.1
Oct. „	109.6	123.6	115.6	80.2	117.5	63.9	63.1	64.1	144.0	55.1	82.3	85.8	104.1	57.
Nov. „	113.1	130.6	120.7	84.3	127.8	75.7	65.9	74.3	170.4	65.7	103.7	102.6	112.7	69.8
Dec. „	118.0	134.5	125.1	85.1	134.2	71.4	62.3	77.9	182.4	69.7	93.9	105.4	116.1	69.7
Jan. '41	126.2	139.2	131.8	85.9	134.1	70.8	61.8	77.6	186.2	70.6	93.4	106.4	120.0	69.7
Febr. „	120.8	133.4	126.2	84.1	125.3	62.0	56.7	69.6	169.9	64.9	89.4	97.6	113.4	63.4
Mrt. „	123.0	135.8	128.5	82.1	125.6	60.0	56.8	69.9	174.0	64.9	90.7	99.0	115.1	63.8
April „	134.3	151.7	141.8	87.1	133.7	70.6	68.8	78.9	189.3	75.3	100.7	109.5	126.5	57.1
Mei „	130.2	146.2	137.1	88.3	128.6	64.7	67.6	74.5	181.3	72.4	100.1	105.2	121.6	—
Juni „	127.1	141.1	133.1	85.5	124.8	—	66.9	68.1	169.4	70.4	97.3	99.0	117.1	—
Juli „	133.7	150.2	140.8	87.7	133.7	65.8	74.8	72.5	186.2	76.0	99.1	106.4	124.6	—
Aug. „	143.9	160.3	151.0	92.2	144.9	71.2	79.2	75.4	195.2	77.9	100.2	110.9	132.7	—

¹⁾ Fondsen, die zowel internationaal verhandelbaar zijn, als geacht kunnen worden sterk den invloed van den buitenlandschen conjunctureelen toestand te ondervinden.

Hieronder is ook het petroleumaandeel uit de voorafgaande kolom opgenomen.

²⁾ Hieronder zijn begrepen de aandelen uit de 4 voorafgaande kolommen.

³⁾ Aandeelen van Nederlandsche en Nederlandsch-Indische ondernemingen, waaronder 3 fondsen, die niet in de voorafgaande kolommen zijn opgenomen.

⁴⁾ Over de maanden Mei t/m. Augustus '40 werden geen indexcijfers berekend.

STATISTIEKEN.

ZILVERPRIJS		GOUDPRIJS	
Londen ¹⁾	N. York ²⁾	A'dam ³⁾	Londen ⁴⁾
26 Aug. 1941.. 23 ³ / ₁₆	—	26 Aug. 1941.. 2125	168/—
27 „ 1941.. 23 ³ / ₁₆	—	27 „ 1941.. 2125	168/—
28 „ 1941.. 23 ³ / ₁₆	—	28 „ 1941.. 2125	168/—
29 „ 1941.. 23 ³ / ₁₆	—	29 „ 1941.. 2125	168/—
30 „ 1941.. 23 ³ / ₁₆	—	30 „ 1941.. 2125	—
1 Sept. 1941.. 23 ³ / ₁₆	—	1 Sept. 1941.. 2125	168/—
2 „ 1940.. 23 ³ / ₁₆	—	2 Sept. 1940.. 2115	168/—
23 Aug. 1939.. 18 ¹ / ₁₆	37 ¹ / ₄	23 Aug. 1939.. 2110	148 ⁶ / ₁₆

¹⁾ In pence p. oz. stand. ²⁾ Foreign silver in \$c. p. oz. fine. ³⁾ In guildens per kg 1000/1000. ⁴⁾ In sh. p. oz. fine.

KOERSEN TE LONDEN.

Plaatsen en landen	Not. eenh.	25—30 Aug. '41			18—23 Aug. '41		
		Laagste	Hoogste	1941	Laagste	Hoogste	1941
Officieel:							
New York	\$ p. £	4.02 ¹ / ₂	4.03 ¹ / ₂	4.03	4.02 ¹ / ₂	4.03 ¹ / ₂	
Parijs	Fr. p. £	—	—	—	—	—	
Stockholm	Kr. p. £	16.85	16.95	16.90	16.85	16.95	
Montreal	\$ p. £	4.43	4.47	4.45	4.43	4.47	
Buenos Aires	Pes. p. £	16.95 ¹ / ₂	17.13	17.04 ¹ / ₂	16.95 ¹ / ₂	17.13	
Niet-Officieel:							
Alexandrië	P. p. £	97.50	97.50	97.50	97.50	97.50	
Athene	Dr. p. £	—	—	—	—	—	
Bangkok	Sh. p. £	—	—	—	—	—	
Bombay	d. p. r.	17.96	17.96	17.96	17.96	17.96	
Budapest	d. p. £	—	—	—	—	—	
Hongkong	P. p. \$	15.—	15.—	15.—	15.—	15.—	
Istanbul	T. p. £	—	—	—	—	—	
Kobe	d. p. yen	—	—	—	—	—	
Lissabon	Escu. p. £	99.80	100.20	100.—	99.80	100.20	
Madrid	P. p. £	40.50	40.50	40.50	40.50	40.50	
Montevideo	d. p. p.	—	—	—	—	—	
Rio de Janeiro	d. p. mil.	—	—	—	—	—	
Sjanghai	d. p. \$	3.03	3.18	3.03	3.18	3.18	
Singapore	d. p. \$	28.16	28.16	28.16	28.16	28.16	

KOERSEN TE NEW-YORK. (Cable).

Data	Londen (\$ per £)	Parijs (\$ per 100 fr.)	Berlijn (\$ p. 100 Mk.)	Amsterdam (\$ p. f 100)
26 Aug. 1941	4.03 ¹ / ₂	2.33	—	—
27 „ 1941	4.03 ¹ / ₂	2.33	—	—
28 „ 1941	4.03 ¹ / ₂	2.33	—	—
29 „ 1941	4.03 ¹ / ₂	2.32	—	—
30 „ 1941	4.03 ¹ / ₂	2.32	—	—
1 Sept. 1941	—	—	—	—
2 „ 1940	—	—	—	—
Muntpariteit	4.86	3.90 ¹ / ₂	23.81 ¹ / ₂	40 ¹ / ₂

STAND VAN 's RIJKS KAS.

Vorderingen	15 Aug. 1941	23 Aug. 1941
Saldo van 's Rijks Schatkist bij de Nederlandsche Bank	—	—
Saldo b. d. Bank voor Ned. Gemeenten	f 2.765.669,13	f 741.663,42
Voorschotten op ult. Juli, resp. Juni 1941 aan de gemeenten verstrekt op aan haar uit te keeren hoofdsom der pers. bel., aand. in de hoofdsom der grondbel. en der gem. fondsbel., alsmede op de belastingen tegen onderpand	„ 3.437.332,99	„ 3.437.332,99
Voorschootten aan Ned.-Indië ¹⁾	—	—
Idem voor Suriname ²⁾	„ 142.505.858,65	„ 142.605.858,65
Idem aan Curaçao ³⁾	„ 7.193.870,24	„ 7.233.870,24
Kasvord. wegens creditverstreking a. h. buitenland	„ 265.902,28	„ 265.902,28
Daggeldleeningen tegen onderpand	„ 66.595.394,47	„ 66.463.971,88
Saldo der postrek. van Rijks-comptabelen	—	—
Vordering op het Alg. Burg. Pensioenfonds ⁴⁾	„ 73.097.549,50	„ 75.644.108,65
Vordering op andere Staatsbedr. en instellingen ⁵⁾	„ 15.393.555,58	„ 12.584.042,83
Verplichtingen		
Voorschot door de Ned. Bank Ingevolge art. 16 van haar octrooi verstrekt	f 15.000.000,—	f 15.000.000,—
Voorschot door de Ned. Bank in reken.-cour. verstrekt	„ 2.480.604,—	„ 2.306.652,88
Schuld aan de Bank voor Ned. Gemeenten	—	—
Schatkistbiljetten in omloop	„ 135.047.000,—	„ 135.047.000,—
Schatkistpromessen in omloop	„ 1.530.200.000,— ⁶⁾	„ 1.562.700.000,— ⁶⁾
Daggeldleeningen	—	—
Zilverbons in omloop	„ 91.996.174,—	„ 92.197.136,50
Schuld op ult. Juli, resp. Juni 1941 aan de gemeenten weg. a. h. uit te keeren hoofds. d. pers. bel., aand. l. d. hoofds. grondb. e. d. gem. fonds. d. alsmede op die bel. en op de vermogensbelasting	—	—
Schuld aan het Alg. Burg. Pensioenfonds ⁴⁾	„ 841.441,39	„ 1.303.570,11
Id. aan het Staatsbedr. der P. T. en T. ⁵⁾	„ 187.326.144,12	„ 169.643.759,84
Id. aan andere Staatsbedrijven ⁵⁾	„ 33.277.172,97	„ 33.222.172,97
Id. aan div. instellingen ⁵⁾	„ 321.649.839,58	„ 321.667.659,58

¹⁾ In reg. crt. met 's Rijks Schatkist ²⁾ Rechtstreeks bij De Nederlandsche Bank f 75.000.000,— ³⁾ Idem f 81.000.000,—

DE NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte balans op 1 September 1941.

Activa.	
Binnenl. Wissels, Promessen, enz.	{ Hfdbank. f 114.500.000 Bijbank. „ 50.875 Agentsch. „ 96.191
Papier op het Buitenland	f 474.996.408
Af: Verkocht maar voor de bank nog niet afgehoopen	—
Beleeningen incl. voorschotten in rekening-courant op onderpand	{ Hfdbank. f 138.999.952 ¹⁾ Bijbank. „ 2.523.816 Agentsch. „ 29.384.636
Op Effecten enz.	f 170.736.012 ¹⁾
Op Goederen en Ceelen	„ 172.392
Voorschotten aan het Rijk	„ 15.000.000
Munt en muntmateriaal: Gouden munt en gouden muntmateriaal	f 1.023.357.035
Zilveren munt, enz.	„ 7.968.721
Belegging van kapitaal, reserves en pensioenfonds	„ 53.577.582
Gebouwen en meubelen der Bank	„ 4.000.000
Diverse rekeningen	„ 204.468.777
	f 2.068.923.993
Passiva.	
Kapitaal	f 20.000.000
Reservefonds	„ 5.368.354
Bijzondere reserves	„ 16.583.835
Pensioenfonds	„ 11.783.387
Bankbiljetten in omloop	„ 1.827.757.405
Bankassigatiën in omloop	„ 101.341
Rek.-Courant van het Rijk	f —
saldo's van anderen	„ 183.864.389
Diverse rekeningen	„ 3.465.282
	f 2.068.923.993
Beschikbaar metaalsaldo	f 229.859.006
Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de bank gerechtigd is	„ 574.647.510
Schatkistpapier, rechtstreeks bij de bank ondergebracht	„ 108.000.000

¹⁾ Waarvan aan Nederlandsch-Indië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad No. 99) f 55.341.825

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Gouden munt en ¹⁾ muntmater.	Circulatie	Andere opzett. schuld.	Beschikb. Metaal-saldo	Dek-kings-perc.
1 Sept. '41	1.023.357	1.827.757	183.966	229.859	51 ±
25 Aug. '41	1.023.290	1.779.354	187.891	247.781	53 ±
18 „ '41	1.023.033	1.757.202	173.325	264.278	53 —
6 Mei '40	1.160.287	1.158.613	255.183	607.042	83
Data	Totaal bedrag disconto's	Schatkist-rechtstr.	Beleeningen	Papier op het buitenl.	Div. reken. (act.)
1 Sept. '41	114.647	108.000	170.908	474.896	204.468
25 Aug. '41	96.640	90.000	172.161	451.861	199.489
18 „ '41	76.621	70.000	172.691	435.809	196.332
6 Mei '40	9.853	—	217.756	750	20.648

¹⁾ Per 1 April 1940 herwaardeering van den goudvoorraad op basis van een depreciatie-percentage van 18 pCt.

DUITSCHER RIJKSBANK.

Data	Goud en deviezen	Renten-bank-scheine	Andere wissels, cheques en schatkistpapier	Beleeningen	
23 Aug. 1941	77,7	327,5	16.191,6	14,1	
15 „ 1941	77,5	308,3	16.329,7	20,4	
7 „ 1941	77,4	296,9	16.625,8	19,6	
31 Juli 1941	77,7	289,2	16.754,3	27,2	
23 Aug. 1939	77,0	27,2	8.140,0	22,2	
Data	Effecten	Diverse Activa	Circulatie	Rekg.-Crt.	Diverse Passiva
23 Aug. '41	14,6	1.674,5	15.411,9	2.148,7	450,6
15 „ '41	13,0	1.810,5	15.656,9	2.165,1	439,3
7 „ '41	12,6	1.694,8	15.819,5	2.162,0	423,2
31 Juli '41	12,2	1.877,3	16.030,6	2.242,8	439,3
23 Aug. '39	982,6	1.380,5	8.709,8	1.195,4	454,8

GEZAMENLIJKE STATEN VAN DE NATIONALE BANK VAN BELGIË EN VAN DE EMISSIEBANK TE BRUSSEL. (in mill. francs)

Data	Goud, specie, deviezen en Rechkredit-kassen	Credit a. h. particuliere bedrijven	Credit aan Staat en openbare lichamen	Overheids-fondsen	Circulatie	Postcheque-ambt	Rekening Courant
21 Aug. '41	30.611	549	15.888	1.940	42.273	3.508	2.527
12 „ '41	30.435	554	15.825	1.887	42.084	3.525	2.415
7 „ '41	29.846	562	16.103	1.886	41.945	3.524	2.253
31 Juli '41	29.653	573	15.457	1.876	41.484	3.500	1.917
24 „ '41	29.343	583	15.331	1.846	40.985	3.537	1.984
8 Mei '40	23.606	5.394	695	1.480	29.806	—	909